

The Millie Arbesfeld
Midreshet Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Women

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

*Making
Meaning of
Matzah*

Mrs. Chana Glatt
10 ניסן תשע"א • April 10, 2011

1. הגדה של פסח

מצה זו שאנו אוכלין על שום מה. על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם מיד. שנאמר (שמות י"ב) ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגות מצות כי לא חמץ כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם.

2. שמות פרק י"ב פסוקים א'-מ"ב*Instruction of Rosh Chodesh and for Pesach Mitzrayim .a*

(א) ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר: (ב) החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה: (ג) דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשר לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבת שה לבית: (ד) ואם ימעט הבית מהית משה ולקח הוא ושכנו הקרב אל ביתו במכסת נפשת איש לפי אכלו תכסו על השה: (ה) שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם מן הכבשים ומן העזים תקחו: (ו) והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים: (ז) ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף על הבתים אשר יאכלו אתו בהם: **(ח) ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מררים יאכלהו:** (ט) אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו: (י) ולא תותרו ממנו עד בקר והנתר ממנו עד בקר באש תשרפו: (יא) וככה תאכלו אתו מתניכם חגרים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם ואכלתם אתו בחפזון פסח הוא לה': (יב) ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה והכיתי כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד בהמה ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני ה': (יג) והיה הדם לכם לאת על הבתים אשר אתם שם וראיתי את הדם ופסחתי עלכם ולא יהיה בכם נגף למשחית בהכתי בארץ מצרים:

Instructions for Pesach Dorot .b

(יד) והיה היום הזה לכם לזכרון וחגתם אתו חג לה' לדרתיכם חקת עולם תחגוהו: **(טו) שבעת ימים מצות תאכלו אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם כי כל אכל חמץ ונכרתה הנפש ההוא מישראל מיום הראשון עד יום השבעי:** (טז) וביום הראשון מקרא קדש וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם: (יז) ושמרתם את המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים ושמרתם את היום הזה לדרתיכם חקת עולם: (יח) בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו מצת עד יום האחד ועשרים לחדש בערב: (יט) שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם כי כל אכל מחמצת ונכרתה הנפש ההוא מעדת ישראל בגר ובאזרח הארץ: (כ) כל מחמצת לא תאכלו בכל מושבתיכם תאכלו מצות:

Instructions for the karbon pesach and the night of Makat Bechorot .c

(כא) ויקרא משה לכל זקני ישראל ויאמר אלהם משכו וקחו לכם צאן למשפחתיכם ושחטו הפסח: (כב) ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות מן הדם אשר בסף ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר: **(כג) ועבר ה' לנגף את מצרים וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף:** (כד) ושמרתם את הדבר הזה לחק לך ולבניך עד עולם: (כה) והיה כי תבאו אל הארץ אשר יתן ה' לכם כאשר דבר ושמרתם את העבדה הזאת: (כו) והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבדה הזאת לכם: (כז) ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל ויקד העם וישתחוו: (כח) וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואהרן כן עשו: ס

The night of Makat Bechorot .d

(כט) והיה בחצי הלילה וה' הכה כל בכור בארץ מצרים מבכר פרעה הישב על כסאו עד בכור השבי אשר בבית הבור וכל בכור בהמה: (ל) ויקם פרעה לילה הוא וכל עבדיו וכל מצרים ותהי צעקה גדלה במצרים כי אין בית אשר אין שם מת: (לא) ויקרא למשה ולאהרן לילה ויאמר קומו צאו מתוך עמי גם אתם גם בני ישראל ולכו עבדו את ה' כדברכם: (לב) גם צאנכם גם בקרכם קחו כאשר דברתם ולכו וברכתם גם אתי: **(לג) ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם מן הארץ כי אמרו כלנו מתים:** (לד) **וישא העם את בצקו טרם יחמץ משארתם צררת בשמלתם על שכמם:** (לה) ובני ישראל עשו כדבר משה וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלת: (לו) וה' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאלום וינצלו את מצרים: פ

Yetziyat Metzrayim .e

(לז) ויסעו בני ישראל מרעמסס סכתה כשש מאות אלף רגלי הגברים לבד מטף: (לח) וגם ערב רב עלה אתם וצאן ובקר מקנה כבד מאד: **(לט) ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגות מצות כי לא חמץ כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם:** (מ) ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה:

(מא) ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים: (מב) ליל שמרים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים הוא הלילה הזה לה' שמרים לכל בני ישראל לדרתם: פ

3. רמבן שמות פרק י"ב פסוק ל"ט

וטעם ויאפו את הבצק - שאפו אותו מצות מפני המצוה שנצטוו שאור לא ימצא בבתיכם כי כל אוכל מחמצת ונכרתה. ואמר כי גורשו ממצרים, לומר שאפו אותו בדרך בעבור כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה לאפות אותו בעיר ולשאת אותו אפוי מצות, ועל כן נשאו אותו בצק ומשארותם צרורות בשמלותם על שכמם, ומהרו ואפו אותו טרם יחמץ בדרך או בסכות, כשבאו שם לשעה קלה כדברי רבותינו (מכילתא כאן):

4. אבן עזרא שמות פרק י"ב פסוק ט"ו

שבעת ימים טעם מצות תאכלו, זכר לאכילתם בצאתכם ממצרים, כי לא צוה שיאכלו מצות רק הנאכלים עם הפסח לפני חצות לילה. רק שבעת ימים צוה לאכול מצות להיות זכר לאשר קרה לכם בצאתכם ממצרים, כי שם כתוב כי לא חמץ. ואלו היו מניחים המצריים שיתמהמהו מעט היו מחמיצין עיסתם

5. תוספתא פסחים פרק ח' הלכות יט-כב

אילו דברים ששוה בהן פסח מצרים לפסח דורות: פסח מצרים בשלש כתים ופסח דורות כיוצא בו, פסח מצרים נאמ' בו שה תמים זכר בן שנה פסח דורות כיוצא בו, פסח מצרים נאמ' בו ולא תותירו ממנו עד בקר פסח דורות כיוצא בו, פסח מצרים נוהג כל שבעה פסח דורות כיוצא בו, 'ר' יוסה הגלילי אומ' אומ' אני שלא נאסר חמץ במצרים אלא יום אחד שנ' לא יאכל חמץ היום, פסח מצרים טעון שיר ופסח דורות טעון שיר.

6. ספר אבודרהם סדר ההגדה ופירושהו ד"ה רבן גמליאל

מצה זו שאנו אוכלין וכו'. על שם שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ יש לשאול כי צווי אכילת מצות לא היה מטעם שלא החמיץ בצקם כי קודם לכן צוה לאכול מצות בסתם ולא אמר טעם לדבר. ולכן פירש רבי יוסף קמחי שמה שנצטוו על המצות קודם לכן היה על שם העתיד. שהשם יודע העתידות ידע שהיה להם לצאת ממצרים בחפזון ואפי' אם היו רוצים לא היו יכולים להחמיץ בצקם צוה לאכול הפסח על המצות ומרורים ולאכול שבעת ימים מצה.

7. שבלי הלקט סדר ההגדה ד"ה כי גרשו ממצרים

אילו היו יכולין להתמהמה היו אופין אותו חמץ, שפסח מצרים לא נצטוו על חמץ אלא לילה אחד, והפסוק שאומר "ששת ימים תאכל מצות" אינו אלא לדורות. ואם תאמר הרי הוא אומר "מצה זו שאנו אוכלין על שם שלא הספיק בציקן של אבותינו להחמיץ", כך פירושו: מכיון שהקב"ה רואה את העתיד וצופה ומביט מה שעתיד להיות על כן ציוונו מבערב על הנס של מחר.

8. אברבנאל בהגדתו הגדת זבח פסח ד"ה מצה זו שאנו אוכלים על שום מה

מצה זו שאנו אוכלים על שום מה וכו' • לפי שראה ר"ג בסגנון הכתובים שני טעמים במצוה המצה - האחד שמורה על הגלות להיותו לחם עוני בלתי גדול ונאות לעמלים ולכן אמר על מצות ומרורים יאכלוהו • וטעם שני כתיב במשנה תורה שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני כי בחפזון יצאת מארץ מצרים למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך שביאר היות המצה זכר ליציאת המהירות לא לגלות לכן בא ר"ג להתיר סתירה זאת באמרו שהמצה שנצטוו בה בפסח מצרים לא היתה מאותו טעם המצה שנצטוו עליה לדורות כי המצה שנצטוו עליה בפסח מצרים היתה זכר לגלות ולענוי ואותה שצוה לדורות היתה זכרון לחפזון ומהירות הגאולה ולכן אמר מצה זו שאנו אוכלין וגבי פסח שהיו אבותינו אוכלין בזמן שבהמ"ק קיים וביאר בו שפסח דורות היה מאותו טעם שהיה פסח מצרים אבל המצה שאנו אוכלין ר"ל שנצטוו בה לדורות [לא] היתה מאותו טעם שנצטוו בה בפסח מצרים שהוא זכר לענוי כמו שאמר בתחלת הגדה הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא וכמו שפירשתי שם אבל המצה הזו שאנו אוכלין על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ לזכר מהירות הגאולה נעשה אותו עד שנגלה עליהם ממ"ה וגאלם מיד.

9. שלה הק' מס' פסחים, הובא בהגדה של פסח של ה"טללי אורות"

אלא, ביאור הענין הוא, שבמשך כל אותן השנים הרבות שהשתעבדו המצרים בישראל ומיררו את חייהם בעבודה קשה, כל כך היו לוחצים ודוחקים בהם לעבוד ב"חפזון" - בבהילות ללא כל מנוחה, עד שאף את הזמן המועט שהיו ישראל זקוקים להקדיש לאכילה, כדי שיהיה להם את הכוח הדרוש כדי לעמוד בשיעבוד, גם לא נתנו להם, ולא היתה שהות לבצק להחמיץ. נמצא, אם כן, שכל אותן השנים לא יכלו ישראל לאכול חמץ ואכלו רק מצה, לחם עוני.

והנה, הפלא ופלא, בדיוק האופן שכה הכביד בעת השיעבוד, הוא היה האופן של הגאולה, כי "בדבר אשר זדו עליהם" – בדבר זה עצמו נגאלו – **בחפזון**.

וענין זה, של זכרון השעבוד באכלית המצה, כבר עלה במחשבתו יתברך בעת הציווי של ראש חודש, שנצטוו "בערב תאכלו מצות". וזאת היא גם מעלת "החפזון" שאנו עושים לה שם וזכר, כי אותו חפזון היה גם בעת העבדות וגם ביציאת לחירות.

10. R. Yaakov Ruderman (quoted in the Haggadah of the Roshei Yeshiva Book Two, pg. 166)

From this we see that when a reason is given for a mitzvah, whether by the Sages or even by the Torah itself, this does not indicate by any means that the complete essence of the mitzvah is entirely accounted for by this rationale; there is great depth and significance behind each mitzvah, on many different planes. The purpose of supplying a reason for a mitzvah is simply to give us an easily appreciated idea through which we can relate to the mitzvah and better relate to its importance on an elementary level, but there is always much more to the mitzvah than this basic rationale.

This is true for those mitzvos that have a historical basis as well. Although the Torah relates the eating of matzah to the historical events of the Exodus, there are many more levels of meaning behind the mitzvah which justify its application even before the historical event, and for that matter, even before the creation of the world.

11. של"ה מסכת פסחים מצה עשירה דרוש שלישי

ומצה זו שאנו אוכלין אותה על שום מה, על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא [וגאלם], שנאמר כו' (הגדה). יש להקשות, על מה שנתן סיבה לאכילת מצה שתהא זכר לחפזון החרות שהיה להם במצרים, שהוציאו 'עוגות מצות כי לא חמץ, כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתממה' (שמות יב, לט). אשר המשמעות מזה, שהחפזון לענין גאולה דבר טוב הוא. והדבר נראה בהיפך בדברי הנביא שאמר על הגאולה אחרונה, 'כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו' וגו' (ישעיה נב, יב) בשלמא בלא זאת הפסקא (מההגדה), בפסוק עצמו פרשת ראה (דברים טז, ג) בפסוק 'לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני כי בחפזון יצאת מארץ מצרים', לא שייך להקשות קושיא זו, כי כבר הרגיש רש"י בזאת הקושיא, ותירצה. וזה לשון רש"י, כי בחפזון כו', וחפזון לא שלך היה אלא של מצרים, שכן הוא אומר (שמות יב, לג) 'ותחזק מצרים על העם' וגו' (ספרי דברים ק"ל), אשר בלי ספק רש"י ז"ל במה שכתב 'וחפזון לא שלך היה אלא של מצרים', כתב כן כדי לתרץ קושיא זו, דודאי חפזון אינו מעליותא כשהחפזון מצד הנגאל, אבל בכאן שהחפזון מצד המצריים היה, שעל אפם ועל חמתם שחררו אותם לבני חורין מהר מהר, זהו מעליותא. וכמו שפירש רש"י, כן הביא בילקוט (שמעוני רמז תתק"ג), 'כי בחפזון יצאת', יכול חפזון לישראל ולמצרים, תלמוד לומר (שמות יא, ז) 'ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו', אמור מעתה למצרים היה חפזון ולישראל לא היה חפזון. עכ"ל.

אבל בפסקא זו משמע שהחפזון היה לישראל, שהרי אמר 'על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם', אשר הכוונה בו שלא הספיק הבצק להחמיץ בדרך הרב שהלכו בו מרעמסס לסוכות, שם נגלה עליהם הקדוש ברוך הוא, כדכתיב (שמות יג, כ - כא) 'ויסעו מסוכות כו', וה' הולך לפניהם יומם', כי הלכו בדרך ההוא בחפזון הרבה, ובאו לסוכות ששם נגלה עליהם הקדוש ברוך הוא טרם שהחמיץ בצקם, אשר מזה נתבאר (מהיות) [מהות] ביאתם שמה. וחפזון זה של ישראל היה, דחפזון של מצרים היה ברעמסס, כמו שנאמר (שם יב, לז) 'ויסעו... מרעמסס', אבל החפזון דמרעמסס לסוכות זה היה לישראל. נמצא הדרא קושיין לדוכתא. וכן סבירא ליה לר' יהושע בן קרחה בהדיא דחפזון ישראל היה, כמובא בילקוט בישעיה (ילקוט שמעוני שם רמז תע"ו), וזה לשונו: כי לא בחפזון תצאו, לפי שנאמר בגאולת מצרים (שמות יב, יא) 'ואכלתם אותו בחפזון זה חפזון מצרים, ר' יהושע בן קרחה אומר זה חפזון של ישראל. עד כאן.

12. ישעיהו פרק נ"ב

(ז) מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום מבשר טוב משמיע ישועה אמר לציון מלך אלקיך: (ח) קול צפיד נשאו קול יחדו ירננו כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון: (ט) פצחו רננו יחדו חרבות ירושלם כי נחם ה' עמו גאל ירושלם: (י) חשף ה' את זרוע קדשו לעיני כל הגוים וראו כל אפסי ארץ את ישועת אלקינו: ס (יא) סורו סורו צאו משם טמא אל תגעו צאו מתוכה הברו נשאי כלי ה': (יב) **כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו כי הלך לפניכם ה' ומאספכם אלקי ישראל:**

13. דברים פרק ט"ז

(א) שמור את חדש האביב ועשית פסח לה' אלקיך כי בחדש האביב הוציאך ה' אלקיך מצרים לילה: (ב) וזבחת פסח לה' אלקיך צאן ובקר במקום אשר יבחר ה' לשכן שמו שם: (ג) לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני כי בחפזון יצאת מארץ מצרים למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך:

14. רשי דברים פרק ט"ז פסוק ג'

לחם עני - לחם שמזכיר את העוני שנתענו במצרים:
כי בחפזון יצאת - ולא הספיק בצק להחמיץ וזה יהיה לך לזכרון. וחפזון לא שלך היה אלא של מצרים, שכן הוא אומר (שמות יב, לג) ותחזק מצרים על העם וגו':

15. רמבן שמות פרק י"ג פסוק ט"ז

ועתה אומר לך כלל בטעם מצות רבות. הנה מעת היות ע"ג בעולם מימי אנוש החלו הדעות להשתבש באמונה, מהם כופרים בעיקר ואומרים כי העולם קדמון, כחשו בה' ויאמרו לא הוא, ומהם מכחישים בידענתו הפרטית ואמרו איכה ידע ק-ל ויש דעה בעליון (תהלים עג יא) ומהם שיוודו בידענה ומכחישים בהשגחה ויעשו אדם כדגי הים שלא ישגיח הק-ל בהם ואין עמהם עונש או שכר, יאמרו עזב ה' את הארץ. וכאשר ירצה האלקים בעדה או ביחיד ויעשה עמהם מופת בשנוי מנהגו של עולם וטבעו, יתברר לכל בטול הדעות האלה כלם, כי המופת הנפלא מורה שיש לעולם אלוה מחדשו, ויודע ומשגיח ויכול. וכאשר יהיה המופת ההוא נגזר תחלה מפי נביא יתברר ממנו עוד אמתת הנבואה, כי ידבר האלקים את האדם ויגלה סודו אל עבדיו הנביאים, ותתקיים עם זה התורה כלה:

ולכן יאמר הכתוב במופתים למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ (לעיל ח יח), להורות על ההשגחה, כי לא עזב אותה למקרים כדעתם. ואמר (שם ט ט) למען תדע כי לה' הארץ, להורות על החידוש, כי הם שלו שבראם מאין, ואמר (שם ט יד) בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ. להורות על היכולת, שהוא שליט בכל, אין מעכב בידו, כי בכל זה היו המצריים מכחישים או מסתפקים. אם כן האותות והמופתים הגדולים עדים נאמנים באמונת הבורא ובתורה כלה: ובעבור כי הקב"ה לא יעשה אות ומופת בכל דור לעיני כל רשע או כופר, יצוה אותנו שנעשה תמיד זכרון ואות לאשר ראו עינינו, ונעתיק הדבר אל בנינו, ובניהם לבניהם, ובניהם לדור אחרון. והחמיר מאד בענין הזה כמו שחייב כרת באכילת חמץ (לעיל יב טו) ובעזיבת הפסח (במדבר ט יג), והצריך שנכתוב כל מה שנראה אלינו באותות ומופתים על ידינו ועל בין עינינו, ולכתוב אותו עוד על פתחי הבתים במזוזות, ושנזכיר זה בפינו בבקר ובערב, כמו שאמרו (ברכות כא א) אמת ויציב דאורייתא, ממה שכתוב (דברים טז ג) למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך, ושנעשה סכה בכל שנה:

וכן כל כיוצא בהן מצות רבות זכר ליציאת מצרים. והכל להיות לנו בכל הדורות עדות במופתים שלא ישתכחו, ולא יהיה פתחון פה לכופר להכחיש אמונת האלקים. כי הקונה מזוזה בזוז אחד וקבעה בפתחו ונתכוון בענינה כבר הודה בחדוש העולם ובידיעת הבורא והשגחתו, וגם בנבואה, והאמין בכל פנות התורה, מלבד שהודה שחסד הבורא גדול מאד על עושי רצונו, שהוציאנו מאותו עבדות לחירות וכבוד גדול לזכות אבותיהם החפצים ביראת שמו: ולפיכך אמרו (אבות פ"ב מ"א) הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שכולן חמודות וחביבות מאד, שבכל שעה אדם מודה בהן לאלקיו, וכוונת כל המצות שנאמין באלקינו ונודה אליו שהוא בראנו, והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין ק-ל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלקיו שבראו, וכוונת רוממות הקול בתפלות וכוונת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לק-ל שבראם והמצאים ויפרסמו זה ויאמרו לפני בריותיך אנחנו, וזו כוונתם במה שאמרו ז"ל (ירושלמי תענית פ"ב ה"א) ויקראו אל אלקים בחזקה (יונה ג ח), מכאן אתה למד שתפלה צריכה קול, חציפא נצח לבישה (עי' ערוך ערך חצף): ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריחנו ענשו, הכל בגזרת עליון כאשר הזכרתי כבר (בראשית יז א, ולעיל ו ב). ויתפרסמו הנסים הנסתרים בענין הרבים כאשר יבא ביעודי התורה בענין הברכות והקללות, כמו שאמר הכתוב (דברים כט כג כד) ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת, ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלקי אבותם, שיתפרסם הדבר לכל האומות שהוא מאת ה' בעונשם. ואמר בקיום וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך. ועוד אפרש זה בעזרת השם (ויקרא כו יא):